

Mitrej v Rožancu

Skrivnostni oltar v gozdu

Dostop: Iz Črnomlja po cesti proti Semiču 5 km. Do mitreja pridete skozi vas Rožanec in takoj čez železniško progo. Od vasi je do tega antičnega svetišča 400 m. Do cerkve sv. Jurija naprej po kolovozu 200 m.

Naravne lepote
Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Poleg mirnega sprehoda v nekoliko vlažni in »zaspali« gozd vas čakajo same mikavne stvari: skrivnost, zatišje, uganka ... Stari Belokranjci so dali gozdu ime Judovje, gotovo zaradi podob, izklesanih v živo skalo, in zaradi velikanskih skal, ki so jih bili v pravilen red sredi senčne kraške hoste razpostavili njim neznani neverniki v sivi davnini. Nemara so mu rekli tudi gluha loza, v kateri ne slišiš nikogar in ničesar razen plahutanja svojega prestrašenega srca. Izročilo vaščanov Rožanca ve še povedati, da so njihovi dedje v začetku 20. stoletja tisto kamnito dolinico nad vasjo prekopavali, da bi v njej našli zlato tele, mitični zaklad, ki naj bi ga zapustili ajdi oziroma bajeslovno bogati predniki. Danes »zlato tele« po različnih podobnih lokacijah iščejo arheologi, s svojimi strokovnimi metodami seveda, in najdevajo številna grobišča ali t. i. depojske najdbe prazgodovinskih ljudstev; ponekod res odkopljejo kakšen zlat predmet.

Nad Rožancem, tik nad železnico, ki se od Semiča spušča proti Črnomlju, jim ni bilo treba kopati. Najdišče oziroma svetišče se je zdelo nedotaknjeno, ko so ga začeli raziskovati. In takšno je videti še danes. Ovalna in ravna kraška vrtača v strmem gozdu je dolga približno 50 metrov, široka za polovico manj. Na jugozahod jo zapira navpična skala, na kateri se jasno razločijo vodoravne zareze apnenčastih skladov. Na nasprotno stran so – ni znano, ali naravno ali umetno – nanesen

Zatišna vrtača v kraškem gozdu Judovje, ki skriva zagonetni oltar rimskih častilcev boga Mitre.

Spomenik iz časov prvega širjenja krščanstva po rimskem imperiju vedno znova vzbuja zanimanje, tudi tistih, ki so si ga že ogledali.

Mitrejski oltar je vsekán v živo skalo.

po tono in več težki kamniti skladi, kočniki, bi rekel Rudolf Badjura, ki so nagrmađeni v drznem zaporedju, oviti z mahom in bršljanom, srobotom in koreninami košato razvejenih kostanjev. V geometrijsko sredino ene od navpičnih skal pa je vklesana glavna rožanska znamenitost: približno dva metra visok in poldrugi meter širok oltarni relief z daritvijo bika v čast *deo invicto Mithrae*, nepremagljivemu bogu Mitri, kakor je zapisano v skali. Srečamo

se torej z enim od slovenskih svetišč mitraistične vere iz rimskih časov. Rožanski mitrej ima med njimi gotovo najbolj zanimiv položaj.

Še gosteje kot gozd pokriva to svetišče molk davnine. Izpričano je le, da je pod mitrejem tekla rimska cesta z Gorjancev proti reki Kolapis (Kolpi) in da je pod strmim gozdnatim robom Roga na območju sedanje vasi Rožanec prebivala vojaška posadka, kar je verjetno, saj je blizu svetišča nepresahljiv studenec Vodice. Napis na skali še pove, da so mitrej, svetišče sončnega boga, postavili trije Publiji Elijevi: Nepos, Prokul in Firmin *pro salve sua suorumque*, v svoj in svojih blagor. Svetišče je postavljeno v prostoru, primer-nem za ponazarjanje Mitrove legende. Mitreji se namreč nahajajo v

naravnih ali umetnih jamah, pri vodnih izvirih. V kaj so verovali trije možje Rimljani? Da se je sončni bog Mitra rodil iz skale. Po številnih preizkušnjah da je moral prvo živo stvar na zemlji, belega bika, prenesti v votlino, v naročje zemlje, in ga tam darovati za to, da bi dobro zmagalo nad zlom. Iz ubitega bika naj bi nastala človek in rastlinstvo ali kruh in vino. To vero, ki je vmesni člen med mnogoboštvom in enoboštvom, so v času prvega širjenja krščanstva raznašali po rimskem

imperiju vojaki z Vzhoda, iz dežel današnjega Irana. Arheologi so odkrili, da so mitraisti pred oltarjem obredno kurili ogenj. Pri izkopavanjih so našli tudi novce, črepinje keramičnih posod in svetilke oljenke. Zaradi teh najdb se rožanski mitrej razlikuje od ptujskih. Kakšni, kateri Jutrovci so torej prišli v samoto današnjega Rožanca? Oltar v Judovju priča, kako široko je bila razširjena vera v perzijskega odrešenika, ki pa je v 3. stoletju izginila. Podobe na oltarju jo nemo ohranjajo. Tu so najprej liki iz stare perzijske mitologije: pes, kača, škorpion in krokar. V nišah desno in levo sta dve moški postavi v vzhodnjaškem oblačilu z značilnimi orientalnimi kapami. Tisti s pokončno baklo predstavlja vzhajajočega *geniusa* (sonce), tisti z narobe obrnjeno baklo pa zahajajočega (luna). Predstavljata načelo dobrega in zla, svetlobe in teme, načelo, ki buri duhove še danes.

V apnenčevo skalo izklesani Mitrov obraz v Judovju je zlizala voda. Kisli dež je priklical tudi lišaje. Zato ta tihi, mračni in skriti gozdni prostor še bolj kot nekoč vzbuja občutke teme in tesnobe. Vendar kisli dež ne more preprečiti soncu, da ne bi vsako jutro posijalo tudi v to umetno vrtačo ali je vsaj razsvetlilo. In za to nam slej ko prej gre: da iz teme zmeraj vzide sonce, znamenje novega življenja.

Vas Rožanec je dolga stoletja po mitraistih živela v temi zgodovine, kar ne pomeni, da čezno niso rjuli njeni viharji. Nazadnje je bilo to v letih druge svetovne vojne, ko so po njej požigali ter pobijali Italijani in Nemci. Jeseni 1943 je tu imelo svoj štab poveljstvo slovenske partizanske vojske. Prav tako so v njenih hišah delovale partizanske krojaške, čevlarske in sedlarske delavnice. Danes je v Rožancu vse obnovljeno. Življenje se skuša olepšati z gredicami, cvetjem in asfaltom; diši po nafti.

V pobočju nad mitrejem stoji cerkev sv. Jurija, obdana s kamnitim obzidjem. V listinah je prvič zapisana 1526. leta, vendar je, sodeč po gradbeni zasnovi, veliko starejša. Jurij ni daleč od Mitre, ubija zmaja namesto bika. Je zavetnik kmetov, popotnikov, priprošnjik za lepo vreme, torej za sonce. Zavetnik vse Bele krajine je, čaščen ne le 23. aprila, na jurjevo, ob jurjevanju, ampak čez vse leto. Čaščenje junakov, ki ubijajo temo in zlo, ne bo nikoli zamrlo.

Cerkvica sv. Jurija s pokopališčem stoji čisto blizu mitreja.

Mitrej je posebno vabljiv jeseni.

